

Gıda Hakkı Manifestosu

21 Nisan 2023

Gıda hakkı, 1948 yılından İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde ve 1966 yılında Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşme'de kabul edildi ve aşağıdaki ifadeler:

Madde 11

- Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin, yeterli yiyecek, giyecek ve konut da dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli olarak iyileştirme hakkını kabul ederler. Taraf Devletler, bu hakkın gerçekleşmesini sağlamak için uygun adımları atacak ve bu amaçla özgür rızaya dayalı uluslararası işbirliğinin temel önemini kabul edeceklerdir.**
- Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin açlıktan kurtulma temel hakkını tanıyarak, bireysel olarak ve uluslararası işbirliği yoluyla, özel programlar da dahil olmak üzere, gerekli önlemleri alacaklardır:**
 - Teknik ve bilimsel bilgiden tam olarak yararlanarak, beslenme ilkeleri hakkındaki bilgileri yayarak ve tarım sistemlerini doğal kaynakların en verimli şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlayacak şekilde geliştirerek veya reforme ederek gıda üretimi, muhafazası ve dağıtım yöntemlerini iyileştirmek;**
 - Hem gıda ithal eden hem de gıda ihraç eden ülkelerin sorunlarını dikkate alarak, dünya gıda kaynaklarının ihtiyaca göre adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak.**

Bizler, tarımsal üretim, köylü tarımı, agro-ekoloji, zanaatkar gıda üretimi ve zanaat, gıda işleme, dağıtım, yemek ve tüketim, sosyal ve gıda yardımı, sosyal ve dayanışma ekonomisi, insan haklarının korunması, çevre ve iklim alanlarında faaliyet gösteren 60'tan fazla katılımcılar, Sivil toplum üyeleri ve akademik uzmanlar 19, 20 ve 21 Nisan 2023 yılında Cenevre'deki Refettorio'da MATER Fondazione tarafından FIAN Switzerland, Global Shapers Community, Fondazione Pistoletto ve Social Gastronomy Movement işbirliğiyle düzenlenen bir forum vesilesiyle bir araya gelerek bu manifestoyu kabul etmişlerdir.

Paradigma değişimi: gıda yardımından gıda hakkına

Gıda hakkının güvence altına alınması bir paradigma değişikliği gerektirmektedir. Yalnızca açlıktan kurtulma hakkını (aynı veya nakdi acil gıda yardımı yoluyla) garanti altına almakla kalmamalı, aynı zamanda herkesin tatmin edici ve onurlu bir zihinsel ve fiziksel yaşam sağlayan niceliksel ve niteliksel olarak yeterli ve yeterli gıdaya düzenli, kalıcı ve ücretsiz erişim hakkına saygı duymalı, bu hakkı korumalı ve tam olarak gerçekleştirmeliyiz.

Bu paradigma değişimini başarmak için, gıdanın bireylerin veya hanelerin bütçesinde bir ayarlama değişkeni olmasını engellemeyi mümkün kılan bir sistem yaratmak gerekmektedir. Aksine, kaliteli ve sürdürülebilir gıdanın tüm nüfus için erişilebilir olmasını sağlamalıyız. Çoklu ve kesişen ayrımcılık da dahil olmak üzere her türlü ayrımcılığa son vermeliyiz.

Hukuk, kamu politikası ve katılımcı kurum.

Gıda hakkının hayata geçirilmesi, katılımcı bir süreçle, gıda hakkına ilişkin bir yasanın ve devletin mali taahhüdünü içeren, kesişen bir kamu gıda politikasının kabul edilmesini gerektirir. Bu yasa, bu politika ve bundan kaynaklanan uygulamalar insan hakları ilkelerine dayanmalıdır: katılım, hesap verebilirlik, ayrımcılık yapmama, şeffaflık, insan onuru, güçlendirme, hukukun üstünlüğü ve dayanışma (PANTHERS).

Bu süreci kolaylaştırmak için, Gıda Hakkı Yasasının ve kamu gıda politikasının geliştirilmesini ve daha sonra uygulanmasını desteklemek üzere katılımcı ve kapsayıcı bir organ - bir Gıda Konseyi veya Komisyonu - kurulmalıdır. Ayrıca, gıda ve sürdürülebilir gıda sistemleri ile ilgili konulardan sorumlu olmak üzere hükümet yapıları içinde yeni bir çapraz ve bölümler arası birim oluşturulması da gereklidir.

Katılımcı organ özellikle hükümet yapıları, belediye yönetimleri ve tarımsal üretim, küçük çiftçi tarımı, agroekoloji, zanaatkar faaliyetleri, gıda işleme, dağıtım, yemek ve tüketim, sosyal ve gıda yardımı, sosyal ve dayanışma ekonomisi, insan haklarının korunması, çevre, iklim ve hayvan refahı ile ilgili aktörlerin temsilcilerinden oluşmalıdır. İşçi sendikaları, kadınların, çocukların ve göçmenlerin haklarını savunan dernekler, sağlık ve eğitim sistemlerinin temsilcileri ve akademik uzmanlar da bu organın bir parçası olmalıdır. Köylü çiftçilerin ve gıda güvensizliği içinde yaşayan insanların tam ve etkin katılımını garanti altına alacak tedbirler uygulanmalıdır.

Hükümet yapılarındaki mevcut yapılar ve süreçler, bu yeni organın oluşturulması ve işleyişinde rol oynayacaktır. Kültür ve konut gibi diğer kamu politikalarının geliştirilmesini desteklemekten sorumlu organların deneyimleri, böyle bir katılımcı organın oluşturulması için örnekler sunmaktadır.

Yerel üretim, adil fiyatlar, köylü çiftçiliği ve agroekoloji.

Gıda egemenliği ilkelerine göre, köylü çiftçilerin gıda hakkı yasasının ve kamusal gıda politikasının geliştirilmesine katılımı esastır ve garanti altına alınmalıdır.

Gıda hakkını hayata geçirmek için Devlet, besleyici, biyolojik çeşitliliği koruyan ve sağlıklı çalışma koşullarını garanti altına alan köylü, çeşitlendirilmiş, sosyal ve agroekolojik gıda üretimini teşvik etmelidir. Bunu yapmak için, köylü çiftçiler ve tüketiciler arasında yeniden bağlar kurarak pazara erişimini teşvik etmek ve rekabet mantığının ötesinde ortaklıklar kurmak gerekir. Gıdayı, gıda demokrasisi temelinde ortak bir mal haline getirmeliyiz.

Devletin, tüm kamu gıda alımları için sürdürülebilir gıda sistemlerine geçişi garanti altına alan ve gıda hakkının uygulanmasına katkıda bulunan iddialı tedarik kriterleri belirleme hakkı ve görevi vardır.

Köylü çiftçiler için adil ücretlendirmeyi mümkün kılacak ve böylece bu sektörde istihdam yaratılmasını teşvik edecek çerçeve koşullar belirlenmelidir. Mevsimlik köylü tarımından elde edilen ürünler için, yerel üretime öncelik verilerek, herkesin erişebileceği adil bir fiyat garanti edilmelidir.

Devlet, köylü tarımından elde edilen kaliteli taze ürünlere ve kısa tedarik zincirlerine yakın erişimin yanı sıra işyerinde yemek pişirmek, hazırlamak ve işlemek için gerekli altyapı da dahil olmak üzere gıdanın fiziksel erişilebilirliğini sağlamalıdır. Ayrıca, köylü çiftçiler, tarım işçileri ve gıda zincirindeki diğer aktörler için onurlu bir gelir ve makul bir ücreti garanti eden şeffaf, müzakere edilmiş fiyatlar yoluyla gıdanın satın alınabilirliğini de garanti etmelidir. Nihai olarak gıdanın besinsel, sosyal ve kültürel yeterliliğini sağlamalı, fiziksel ihtiyaçlara ve gıda tercihlerine karşılık gelen seçimi garanti etmelidir.

Tarımsal eğitim, agroekolojik uygulamalar hakkında bilgi edinmeyi teşvik etmelidir. Tarımsal toprak korunmalı ve yenilenmesi teşvik edilmelidir. Arazinin devrine eşlik edilmeli ve arazi işlemlerinin şeffaflığı sağlanmalıdır. Köylü çiftçiler için toprak hakkı ve tohum hakkı garanti altına alınmalıdır. Köylü çiftçilerin teknoloji de dahil olmak üzere özerkliği desteklenmelidir. Devlet, gıdanın gerçek maliyetini tüketiciler için görünür kılmak ve gıda zincirindeki adaletsizlikleri, kazananları ve kaybedenleri vurgulamak amacıyla tarımsal gıda sektöründeki tüm aktörleri fiyatlarını ve kar marjlarını şeffaf bir şekilde göstermeye zorlamalıdır.

Gıda zincirleri ve dağıtım kanalları.

Gıda zincirlerimiz küreselleşmiş, eşitsiz ve sürdürülemez bir hal almıştır. Bu durum, bir yandan parçalanmış ve marjinalleştirilmiş yerel ve köylü gıda üretimi ile diğer yandan gücü birkaç aktör arasında toplayan ve bu güç dengesinden yararlanan endüstriyel tarım-gıda sistemi arasında asimetriler yaratmaktadır. Bu durum, dağıtım kanallarının kitlelere ve sosyal sınıflara göre bölünmüş olmasıyla daha da kötüleşmektedir.

Gıda israfıyla mücadeleyi gıda yardımı sağlamaktan ayırmaya doğru ilerlemeliyiz. Yarının dağıtım kanalları kapsayıcı, evrensel, katılımcı ve güçlendirici olmalıdır. Gıda zincirlerinin kontrolünü demokratikleştirmeliyiz.

Gıda yardımı dağıtım kanalları, kendilerini dönüştürerek, becerilerini, bilgi birikimlerini ve kaynaklarını tercüme ederek ve yeniden tahsis ederek yarının dayanışma kanallarına eşlik etmelidir. Bu yeni kanallar şeffaflık, ortak yönetim ve dengeli güç ilişkilerine dayanmalıdır. Mevcut kanalların daha iyi bir şekilde eklenmesine ve adil ve tatmin edici çalışma koşullarına hizmet etmelidirler. Ayrıca gezegensel sınırlara ve canlı organizmalara da saygı göstermelidirler.

Gıda israfının azaltılması, ihtiyaç fazlası ve satılmayan gıdaların geri kazanılması ve yeniden değerlendirilmesi.

Gıda israfıyla mücadele, devlet tarafından finanse edilen bir kamu politikasının parçası olmalıdır. Gıda israfına karşı eğitim okullarda zorunlu olmalıdır. Tarımsal gıda ve yiyecek-içecek mesleklerine özgü olmalıdır. Ayrıca, çeşitli farkındalık artırıcı eylemler yoluyla kamuoyuna somut çözümler sunulmalıdır.

Süpermarketlerde satılmamış gıdaların imha edilmesi yasaklanmalıdır. Aşırı tüketimi teşvik eden çoklu satışlar yasaklanmalı, tek ürün indirimlerine ise izin verilmeye devam edilmelidir. Ticari yemek hizmetleri, gıda israfını azaltmaya yönelik tedbirleri uygulamaya devam etmelidir.

Organik atıkların yakılması yasaklanmalı ve kabuklarının metanizasyon/kompostlama için geri dönüştürülmesi zorunlu hale getirilmelidir. Apartmanlarda, restoranlarda ve süpermarketlerde gıda atığı geri dönüşüm tesisleri zorunlu olmalı ve yetkili makamlar tarafından denetlenmelidir.

Gıdanın atık haline gelmesini önlemek için, özellikle haneler, çiftlikler, süpermarketler, okullar ve restoranlar düzeyinde, sosyal statüye bakılmaksızın, gıda fazlalarının geri kazanılması ve dağıtılması için güçlü işbirlikleri teşvik edilmelidir.

Fermantasyon, kurutma, kompost/biyogaz ve hayvan yemi üretimi gibi hazırlama ve muhafaza teknikleri kullanılarak büyük boy veya hasarlı ürünlerin yeniden değerlendirilmesi teşvik edilerek israf azaltılmalıdır.

İkram, eğitim, beslenme ve gıda ortamı.

Toplu yemek hizmetleri (okul öncesi, okul, yüksek okul, kurumsal) yeterli gıda ve koşulsuz misafirperverlik sağlamalıdır. Toplu yemek hizmeti personelinin sürdürülebilir yemek pişirme konusunda eğitilmesine öncelik verilmelidir.

Okul yemekleri, ayrımcı olmayan ve onurlu bir şekilde gıdaya erişimi garanti etmelidir. Amaç, yerel ve mevsimlik köylü tarımına öncelik vererek tüm okul öncesi ve okul çocukları için ücretsiz günlük yemek sağlamaktır. Bazı okul seviyeleri halihazırda besleyici gıda sağlamaktadır, ancak bu durum çoğu durumda okul yemeği sunmayan alt orta seviye ('oryantasyon döngüsü') için geçerli değildir.

Beslenme eğitimi zorunlu eğitimin tüm seviyelerinde verilmelidir. Şu anda mevcut çerçeve tatmin edicidir ancak zorunlu okullarda değişken bir şekilde uygulanmaktadır. Zorunlu okullardaki öğretmenlerin sürdürülebilir gıda konusunda eğitilmesine öncelik verilmelidir. Daha geniş anlamda, iyi gıda seçimlerini teşvik eden bir gıda ortamı sağlamalıyız. Beslenme ve sürdürülebilirlik bilgileri gıdaların üzerinde açıkça görülebilir olmalıdır. Bu bilgiler, özellikle ultra işlenmiş ürünlerde pazarlama yoluyla bulanıklaştırılmamalıdır.

Yüksek besin değerine sahip sürdürülebilir gıdalar, gıda mağazaları ve kafeteryalardaki seçim mimarisinde değişiklikler yapılarak, örneğin kasaların yanına daha az ultra işlenmiş gıda konularak, daha erişilebilir hale getirilmeli ve vurgulanmalıdır.

Mevcut tüm halk sağlığı stratejileri ve sübvansiyonlar, hibeler ve vergiler de dahil olmak üzere mevcut ekonomik tedbirler, yeterli ve uygun gıda tüketimini teşvik etmek için kullanılmalıdır.

Gıda hakkını ve gıda egemenliğini savunmak ve teşvik etmek için harekete geçmeye devam etmeliyiz!